

GINETTE KURGAN-VAN HENTENRYK
Max-Léo Gérard. *Un ingénieur dans la cité (1879-1955)*

Bruxelles, Éditions de l'ULB, 2010, 322 p.

Ginette Kurgan-Van Hentenryk is een uitstekend kenner van de geschiedenis van de Société Générale. In 1996 verscheen van haar hand een collectieve biografie van de leiders van de *Société Générale* en in het boek over de geschiedenis van de Generale Bank tekende ze voor het hoofdstuk over de periode 1850-1934. Beide publicaties vallen op door een heldere en aangename schrijfstijl, waarbij ingewikkelde financiële kwesties bevattelijk worden uitgelegd én door een scherp oog voor de verwevenheid van economie en politiek.

Deze kenmerken vinden we ook terug in dit boek, een biografie van de liberale politicus en bankier Max-Léo Gérard (1879-1955), één van de sleutelfiguren in de Belgische politiek van het interbellum tot de vroege jaren 1950. Hij werd secretaris van Koning Albert na de Eerste Wereldoorlog en minister van Financiën in de regeringen Van Zeeland en Spaak. Als minister was hij een van de architecten van de bankhervorming en verzette hij zich met succes tegen al te verregaand staatsinterventionisme in de economie zoals onder meer door H. De Man werd voorgestaan. Na deze (korte) ministeriële carrière stapte hij over naar de financiële wereld, aanvankelijk Brufina en later bouwde hij de Bank van Brussel verder uit. De band met de politiek, breed gedefinieerd, verdween echter niet : Max-Léo Gérard maakte deel uit van het Galopin-comité (de auteur preciseert zijn rol in dit gremium) en was na de Tweede Wereldoorlog actief in patronale organisaties, een wereld waarmee hij overigens een permanente band had via zijn tweelingbroer

Gustave-Léo Gérard, boegbeeld van het *Comité Central Industriel*.

Het is de bedoeling van de auteur om Gérard uit de schaduw te halen – hij is veel minder bekend dan bv. Van Zeeland, De Man of Galopin – en te wijzen op zijn belang voor de Belgische politieke en economische geschiedenis. In dat opzicht is het boek geslaagd : overtuigend wordt aangetoond dat het Gérard lukte om de fundamentele belangen van de banken- en zakenwereld te verdedigen in een periode waarin de verhoudingen tussen staat en markt verschoven in het voordeel van de overheid, ook al was die belangenverdediging succesvoller in de jaren dertig dan na de Tweede Wereldoorlog. Ginette Kurgan toont in dit verband goed aan dat de vervolging van de economische collaboratie en het debat over het Galopin-comité dat ermee gepaard ging, bijdroeg tot de tanende legitimiteit van de zakenwereld, wat mee mogelijk maakte dat, anders dan in de jaren dertig, de verhouding tussen de staat en privé-banken verschoof in het nadeel van de private financiële instellingen en de financieringsbehoeften van de staat primeerden op die van de ondernemingen.

Hoewel Gérard geen 'beroepspoliticus' was en dat nadrukkelijk niet wou zijn, had hij de politiek voldoende in de vingers om zijn doel te bereiken en partners te zoeken, soms in onverwachte hoek (E. Vandervelde tegen De Man's ambities om van de OREC een sterke institutie te maken). Meer doorslaggevend waren doelgerichte technische hervormingen binnen de staatsstructuur die effecten op lange termijn hadden zoals de invoering van een Inspectie van Financiën of een Hoge Raad van Financiën, die nog vandaag in het staatsbestuur een niet te verwaarlozen rol

spelen. Dit verklaart de betrokkenheid van Gérard bij initiatieven om de werking van de staat te hervormen zoals het CERE of de steun aan L. Camu voor de invoering van het nieuwe naar hem genoemde ambtenarenstatuut (1937), waarin professionalisme en meritocratie centraal stonden. De titel van het boek *Un ingénieur dans la Cité* vat de specifieke politieke rol van Gérard perfect samen : de burgerlijk mijningenieur van de Luikse universiteit bedreef de politiek als een technocraat, wat impliciet een depolitiserend suggereert (politiek is geen kwestie van macht maar van wetenschap), maar dat tevens een zekere partijdigheid inhoudt omdat Gérard de belangen van de zakenwereld centraal stelde en de liberale beginselen hoog hield in een tijdvak waarin die zeer sterk in vraag werden gesteld. Precies omdat Gérard zich eerder als een technocraat dan als een politicus profileerde kon hij makkelijker bondgenoten zoeken bij de conservatieve katholieken en zo de liberale zaak (zoals hij die invulde, sociaal-economisch en nadrukkelijk niet levensbeschouwelijk) op cruciale momenten des te efficiënter vooruit te helpen. Dergelijke contacten speelden ook een rol in de Koningskwestie, waar Gérard eveneens een brugfunctie vervulde en nadrukkelijk afstand nam van de anti-leopoldisten in de Liberale Partij. Gérard bleek ook een zeer actieve voordrachtgever, publicist en journalist (hij leidde een tijdschrift *L'Indépendance belge*) wat op zijn beurt bijdroeg tot de uitbreiding van zijn netwerk in uiteenlopende maatschappelijke kringen.

Dat het boek erin slaagt Gérard's betekenis voor de Belgische politiek en economie voor het voetlicht te brengen heeft te maken met de heuristiek, de aanpak en de stijl van de auteur. Er werd gebruik gemaakt van het archief van

Max-Léo Gérard, dat al langer raadpleegbaar is in het Algemeen Rijksarchief, maar onlangs aangevuld werd met een onderdeel dat nog bij ING berustte. De auteur kon veel informatie putten uit het familiearchief, vooral de memoires die Gérard voor zijn familie schreef tussen 1941 en 1954 bleken relevant. Wat de aanpak betreft geeft de auteur niet alleen blijk van een bijzonder grondige kennis van alle relevante literatuur, ze gaat ook in dialoog met de auteurs om aan te geven welke betekenis Gérard precies gespeeld had in een bepaalde fase of in een bepaald dossier. Het boek is ten derde bijzonder aangenaam geschreven en in tegenstelling tot wat het voorgaande zou kunnen laten vermoeden is het niet uitsluitend een economisch-politieke studie geworden. De auteur heeft heel veel aandacht voor het persoonlijke en familiale leven van Max-Léo Gérard en de sociale groep waarin hij zich bewoog. Dat geeft aan het boek een meerwaarde omdat het een portret is geworden van een conservatief-liberale bourgeoisie met een zekere nostalgie naar de late negentiende eeuw, de tijd net voor het algemeen stemrecht, zonder daarom af te glijden naar een uitgesproken autoritaire democratiekritiek.

Het is op het punt van de schets van dit conservatief-liberale milieu dat bij dit boek een kritische noot zou kunnen worden geplaatst. De auteur beschrijft Gérard als representant van deze groep vanuit een intern perspectief. We kijken door de ogen van Gérard naar een veranderende zich democratiserende wereld die de hunne niet is, maar waarvan ze zich niet willen afkeren en waarin ze hun invloed willen doen gelden. De alledaagse sociale realiteit van crisis, werkloosheid, sociale conflicten is wel op de achtergrond aanwezig, maar is tegelijk heel ver weg. Tegelijk vult

deze benadering een lacune: studies over deze economisch-politieke elites zijn schaars terwijl, zo blijkt ook uit dit werk, de macht van deze groep ondanks de democratisering nog erg groot bleef. Bovendien sluit het werk goed aan bij de recente hernieuwde belangstelling voor de geschiedenis van het (neo)liberalisme dat minder gemarginaliseerd was in de fase van de opgang en de hoogdagen van het Keynesianisme, dan we geneigd zijn aan te nemen. Dat geldt ook voor België dat in de *Mont Pelerin Society*, die de waarden van het economisch liberalisme hoog hield, na de Tweede Wereldoorlog een niet onbelangrijke rol speelde. Voor de geschiedenis van het liberalisme in België is dit boek een aanwinst.

Dirk Luyten